

ARHEOLOŠKA, POVIJESNA I LINGVISTIČKA ISTRAŽIVANJA ANTIČKOG DOBA DALMACIJE U POSLJEDNJIH PEDESET GODINA

Već više stoljeća brojni antički spomenici koji se nalaze na tlu Dalmacije i oni koji su se s vremenom otkrivali meta su interesa, kako naših ljudi - humanista, književnika i učenjaka - tako i onih koji su dolazili u ove krajeve na razmedji Istoka i Zapada. Početni antikvarni zanos postepeno je ustupao mjesto sve više istančanom znanstvenom duhu i istraživanju.

Nestor naše arheologije F. Bulić, prije gotovo pedeset godina, u Zborniku Matice hrvatske o tisućoj godišnjici hrvatskog kraljevstva¹⁾, dao je iscrpan prikaz historijata arheologije i uopće starinoznanstva pod naslovom "Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij". Deset godina nakon toga Lj. Karaman je priredio kraći pregled "Rad na polju klasične arheologije u Dalmaciji u razdoblju od sredine prošlog vijeka do danas."²⁾

Pokušat ćemo u ovoj radnji dati pregled arheoloških, povijesnih i lingvističkih istraživanja antičkog doba Dalmacije u posljednjih pedeset godina, i to na temelju stručnih i znanstvenih radova objavljenih kroz to vrijeme. Ovo je razdoblje označeno posljednjim godinama života i rada F. Bulića, procvatom ranokršćanske arheologije, posebnim dometom saloničanske arheologije, kojoj su dali pečat kako naši, tako i strani istraživači, te osobitim razvojem ilirologije koji je novim kvalitetama inicirala i dalje ga promiče nekolicina eminentnih znanstvenika.

Ovaj pregled istraživanja antičkog doba Dalmacije obuhvatit će razdoblje grčke kolonizacije istočnog Jadrana, zatim ilirsko, odnosno ilirsko-grčko i ilirsko-rimsko razdoblje, te rimsku kolonizaciju, i, konačno rano kršćanstvo i kasnu antiku do doseljenja Slavena (a ostavit ćemo izvan ovog pregleda razdoblje do kraja tisućljeća, premda je to vrijeme još uvijek prisutnog, makar u opadanju, kontinuiteta kasnoantičkih koncepcija³⁾). Napomenimo da termin "ilirski" ovdje uzimamo u označavanju autohtonog stanovništva na tretiranom području u vremenu grčko-rimske kolonizacije, ostavljajući po strani problem definitivne pripadnosti ilirskom etnosu.

Ako bismo željeli na početku istaknuti neku sintezu o ovoj cjelokupnoj problematici, onda ćemo konstatirati da postoje dva takva djela: jedno, upravo na početku ovih posljednjih pedeset godina, i drugo, nekako pri kraju. Naš veliki povjesničar F. Šišić, u svojoj Povijesti Hrvata u vrijeme narodnih vladara⁴⁾, dao je i pregled antičke arheologije i povijesti na teritoriju Hrvata. Prije nekoliko godina J.J. Wilkes napisao je opsežnu sintezu o rimskoj provinciji Dalmaciji⁵⁾

Najuže je vezan s problematikom koju obradujemo Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, koji izlazi kao organ Arheološkog mu-

zeja u Splitu skoro sto godina. Na stranicama tog časopisa ugledale su svjetlo dana brojne značajne studije, objelodanjena je velika količina materijala i registrirana veoma opsežna relevantna bibliografija.⁶⁾

Od djela važnih za proučavanje prethistorije i protohistorije istočnog Jadrana istaknut ćemo Studije o kamenom i bakarnom dobu u sjeverozapadnom Balkanu⁷⁾ A. Benca i Prvo poglavlje u monografiji Prehistorijski Hvar⁸⁾ G. Novaka. Između ostalih je i R.L.Beaumont ispitivao grčke utjecaje na Jadranu prije četvrtog stoljeća pr.n.e.⁹⁾

M. Suić je kritički razmotrio važan literarni izvor za povijest istočnog Jadrana: Pseudo Skilakov Periplus¹⁰⁾. Pojedine probleme u vezi s ovim putopisom explicite su obradili D. Rendić-Miočević¹¹⁾, M. Suić¹²⁾ i J. Lučić¹³⁾. O legendi o Kadmu i vezi Lihnida s Egejom i Jadranom pisao je P. Lisičar¹⁴⁾. Na temelju Herodotovih zapisa, L. Braccesi¹⁵⁾ piše o plovidbi Fokejaca u Jadran.

Raspravu o grčkim kolonijama počinje G. Novak člankom Dim(os) i Herakleia¹⁶⁾. Fundamentalna Novakova studija je Kolonizatorsko djelovanje Dionizija Starijega na Jadranu¹⁷⁾. Posebno je raspravljao o Issi i isejskoj državi¹⁸⁾, da bi u raspravi Stari Grci na Jadranskom moru¹⁹⁾ sumirao svoje gledanje na tu problematiku. O ovome su raspravljali i P. Lisičar²⁰⁾, E. Dyggve²¹⁾ i D. Rendić-Miočević²²⁾, s određenim novim pogledima. Rendić-Miočević posebno raspravlja o poznatoj psefizmi²³⁾ i isejskoj naseobini u Lumbardi²⁴⁾. I. Degmedžić piše o namjeravanoj talsokraciji Atenjana na Jadranu²⁵⁾.

Grčki urbanizam jadranskih kolonija bio je predmet interesa D. Rendić-Miočevića²⁶⁾ i osobito B. Gabričevića²⁷⁾.

Prelazeći na umjetnost i primijenjenu umjetnost ovog razdoblja, treba spomenuti radnje M. Nikolancija o arhaijskom importu i grčkim kacigama i knemidama²⁸⁾ i nekim drugim nalazima²⁹⁾, zatim objavu glasovitog reljefa Kairosa od strane M. Abramića³⁰⁾, te doprinos M. Suića³¹⁾ u vezi s tim božanstvom. Abramić je pisao i o antičkim kopijama grčkih skulptura u Dalmaciji³²⁾. U monografiji Antikna skulptura u Hrvatskoj³³⁾ M. Gorenc je između ostalih obratio pažnju i na skulpture iz razdoblja grčke kolonizacije. P. Lisičar³⁴⁾ piše o grčkim vazama nadjenim u raznim mjestima u Dalmaciji.

D. Rendić-Miočević je tretirao u svojim radovima neke numizmatičke probleme³⁵⁾, neka pitanja grčkih³⁶⁾ i grčko-ilirskih³⁷⁾ kovnica na Jadranu, a P. Lisičar je pisao o grčkim i helenističkim novcima s otoka Korčule³⁸⁾.

O najstarijem grčkom metričkom natpisu iz Pharosa, koji predstavlja prve stihove napisane na području naše zemlje piše D. Rendić-Miočević³⁹⁾. Na neke grčke natpise osvrnuo se i P. Lisičar⁴⁰⁾, M. Abramić⁴¹⁾ tumači natpis-dekret grčke općine Issa, podignut u Solinu, u vezi s poslanstvom Cezaru u Aquileji. O tom događaju raspravljao je i M. Suić⁴²⁾.

Otok i grad Vis u kompleksu antičke cjeline bio je predmet nekih studija B. Gabričevića⁴³⁾ i nekih drugih znanstvenika⁴⁴⁾. Povijest Hvara kroz stoljeća dao je G. Novak⁴⁵⁾. Spomenike otoka Brača kroz pretpovijest i stari vijek obradio je D. Vrsalović⁴⁶⁾. Na naslovno pitanje svog članka Da li je na Braču bilo grčkih kolonija? ⁴⁷⁾, D. Rendić-Miočević daje negativan odgovor. Pažnju nekih istraživača privukli su problemi antike na nekim drugim lokalitetima⁴⁸⁾.

Pravni položaj grčkih gradova u Manijskom zalivu za rimske vladavine⁴⁹⁾ tema je iscrpnog ispitivanja M. Suića. Objelodanjena je i Povijest Splita⁵⁰⁾ i Povijest Dubrovnika⁵¹⁾ G. Novaka.

Kratku sintezu protoantike i antike u Jugoslaviji izradili su Dj. Mano Zisi i M. Suić⁵²⁾. M. Nikolanci⁵³⁾ je dao pregled grčko-ilirskih susreta i odnosa na istočnom Jadranu. Vrlo je važno uzeti u obzir mediteransku baštinu Ilira na obali⁵⁴⁾.

Kultura Liburnije je relativno opsežno ispitivana. Isto tako i gradovi na njenu teritoriju. Već je A. v. Premerstein, na početku ovih pedeset godina istraživanja, posvetio jedan članak liburnskim gradovima⁵⁵⁾. M. Suić je započeo svoja temeljita istraživanja antičke Liburnije studijom o tamošnjem karakterističnom nadgrobnom spomeniku⁵⁶⁾. O istom je i F. Oelmann dao svoj prilog⁵⁷⁾. D. Rendić-Miočević, dajući prilog tipologiji ilirsko-rimskog sepulkralnog spomenika na području Liburnije, publicirao je studiju Nekoliko monumentalnih nadgrobnih stela s portretima iz sjeverne Dalmacije⁵⁸⁾. Suić je ispitivao granice Liburnije kroz stoljeća⁵⁹⁾, odnos Liburnije i Picenuma⁶⁰⁾, te osobito urbanizam antičke Liburnije⁶¹⁾. Između ostalog, posebno je obradivao Varvariju⁶²⁾ i Iader⁶³⁾. O istraživanjima tih i nekih drugih naselja i nekropola pisali su i drugi arheolozi⁶⁴⁾, a također i o nekim likovnim prikazima⁶⁵⁾. O jednoj specifičnosti - položaju žene u liburnskom društvu - pisao je G. Alföldy⁶⁶⁾. Željeznodobnu kronologiju za Liburne utvrdio je Š. Batović⁶⁷⁾.

Pregled željeznog doba na istočnoj jadranskoj obali⁶⁸⁾ dao je isto Batović. Društvo, odnosno stanovništvo prije i za vrijeme rimske kolonizacije istraživao je G. Alföldy⁶⁹⁾.

O Ilirima općenito, pisao je A. Stipčević⁷⁰⁾. O ilirskim vladarima, na temelju epigrafskih i numizmatičkih izvora, raspravlja D. Rendić-Miočević⁷¹⁾. O ilirskom plemenu Ardi je jaca pišu F. Papazoglu⁷²⁾ i J. Lučić⁷³⁾. Zlatni nakit iz helenističko-ilirske nekropole u Budvi⁷⁴⁾ i specifični ilirsko-rimski sepulkralni spomenik⁷⁵⁾ obradio je Rendić-Miočević. Isto tako i spelaeum u Močićima⁷⁶⁾. Izvjesna istraživanja bila su poduzeta i u ilirsko-rimskom Epidauru⁷⁷⁾.

O odnosima Italije i predrimskog ilirskog područja raspravlja F. Ribezzo⁷⁸⁾. Probleme romanizacije Ilira s osobitim obzirom na kultove i onomastiku⁷⁹⁾ tretirao je Rendić-Miočević. O predstavama Ilira na antiknim spomenicima⁸⁰⁾ piše M. Abramić.

Ilire u Italiji za vrijeme Carstva istraživala je R. Vulpe⁸¹⁾.

Područje srednje Dalmacije bilo je također predmet više značajnih studija. Ilirske predstave Silvana na kulturnim slikama s područja Dalmata⁸²⁾ rasprava je Rendić-Miočevića. On je poklonio pažnju posebno i plemenu Jadastina⁸³⁾. M. Zaninović je veoma opsežno razmatrao problematiku Dalmata⁸⁴⁾. Posebno se bavio lociranjem Delminiuma⁸⁵⁾, te naseljenošću otoka Hvara u antičko doba⁸⁶⁾. U pogledu lociranja Setovije, Tiluriuma i Delminiuma svoje priloge su dali S. Gunjača⁸⁷⁾ i A. Budrovich⁸⁸⁾. I neki drugi ilirski, protohistorijski i prehistorijski problemi bili su tretirani u nizu radova⁸⁹⁾.

Autohtoni elementi u urbanizmu antičkih gradova našeg primorja⁹⁰⁾ naslov je značajne studije M. Suića.

U istraživanjima toponomastike, onomastike i, uopće, lingvističke prošlosti ovih krajeva, tj. u istraživanjima jezika Ilira, zaokruženu epohu i vrhunski domet etimologijske metodologije čini opus koji su stvorili A. Mayer⁹¹⁾ i H. Krahe⁹²⁾. D. Rendić-Miočević krenuo je novim putovima u ispitivanju ove problematike. Metodom koja se pokazala jedino ispravnom, u svojim brojnim radovima⁹³⁾, Rendić-Miočević je došao do kvalitetno novih saznanja, posebno u onomastici. Bogati epigrafički fundus antičkog Ridera imao je izuzetno značenje u ovim istraživanjima. Do daljnjih, veoma značajnih rezultata u istraživanju jezika starosjedilaca ilirskih zemalja došao je R. Katičić definirajući imenska područja⁹⁴⁾. I neki drugi znanstvenici bavili su se u prvom redu onomastičkim pitanjima⁹⁵⁾. Studij onomastike pokazao se jedinim potpuno mjerodavnim za istraživanje jezika Ilira.

Ako promatramo dostignuća u epigrafiji, onda osim onoga što smo već spomenuli, moramo napomenuti da je objavljen relativno velik broj antičkih natpisa, koji su dali mnogo novih informacija i saznanja⁹⁶⁾.

Zalazak grčkog svijeta i njegovu već duboku isprepletenost s rimskim elementom označava razdoblje helenizma. Ono je, isto kao i aspekti grčko-rimskog prijelaznog doba, osim u već spomenutim, bilo predmet i nekih drugih radova⁹⁷⁾.

Između raznih istočnjačkih utjecaja u provinciji Dalmaciji spomenimo sada i one iz Egipta, a osim toga i import s egipatskim karakteristikama. Ovome su obratili pažnju Lj. Karaman⁹⁸⁾, N. Cambi⁹⁹⁾, te osobito P. Selem¹⁰⁰⁾.

Doba rimske prisutnosti u Dalmaciji, dolazak i procvat kršćanstva predstavljaju nesumnjivo veoma mnogo ispitivane stranice antičke prošlosti ove regije. Ove su pojave za stoljeća koja nadolaze do kraja milenija označavale kasnoantičku baštinu, supstrat slavenskom, hrvatskom elementu, zapravo ne samo supstrat, već komponentu romansko-slavenskog zajedničkog života, simbioze.

Salona, metropola Provincije, i Palača, sagradjena 5 km dalje na obali mora, nimalo slučajno, bile su već od srednjeg vijeka prisutne u svijesti i životu ljudi koji su tu živjeli. Stoga ćemo i mi slijedeće retke pokloniti njima, da bismo zatim prešli i na prikaz istraživanja ostalih di-

jelova antičke Dalmacije ovoga razdoblja.

Istraživanje i prezentiranje Salone svjetskoj javnosti bilo je životno djelo F. Bulića. U period istraživanja antičke Salone koji pratimo ulazi desetak posljednjih godina Bulićeva života, u kojima je objavio nekoliko važnih članaka ¹⁰¹), a na temelju njegovih istraživanja poznate starokršćanske nekropole Manastirine, R. Egger je publicirao monumentalnu monografiju ¹⁰²).

Ako bismo željeli istaknuti jednog čovjeka koji je dao pečat istraživanjima Salone kroz ovaj period, onda je to sasvim sigurno E. Dyggve, *civis Salonitanus honoris causa*. On je obradio salonitansku topografiju, a J. Brønsted nekropolu Kapljuč u publikaciji *Recherches à Salone I* ¹⁰³). U drugom tomu ove publikacije ¹⁰⁴) Dyggve je obradio amfiteatar, a F. Weillbach hram do teatra na *forum*. I sam *forum* bio je predmet Dyggveova istraživanja ¹⁰⁵). Dyggve i R. Egger publicirali su veoma značajnu monografiju o nekropoli na *Marusincu* ¹⁰⁶), koja je zajedno s onom na *Manastirinama* od izuzetne važnosti za poznavanje ranokršćanskog kulta mrtvih. U nizu članaka ¹⁰⁷) Dyggve je tretirao razne druge probleme salonitanske ranokršćanske arheologije. Svoje stavove o tome zaokružio je u svom životnom djelu *History of Salonitan Christianity* ¹⁰⁸).

H. Kähler ¹⁰⁹), M. Abramić ¹¹⁰), D. Rendić-Miočević ¹¹¹), B. Gabričević ¹¹²), E. Ceci ¹¹³) i N. Cambi ¹¹⁴) istraživali su u Salonu ili su obradili salonitanski materijal. I neki drugi stručnjaci studirali su pojedine aspekte salonitanske prošlosti ¹¹⁵). U posljednjim godinama Arheološki muzej u Splitu izvodio je iskapanja s američkim *Rutger's University, New Brunswick, New Jersey*, u suradnji sa više stručnjaka pod vodstvom B. Gabričevića ¹¹⁶).

Dioklecijanova palača, prostor u kojem se razvio srednjovjekovni Split, odavna je bila u fokusu interesa i naših i stranih istraživača antičke Dalmacije. U periodu koji pratimo, u prvom redu moramo istaknuti poznatu monografiju F. Bulića i Lj. Karamana ¹¹⁷). U nastojanju da se dodje do što cjelovitijeg saznanja o Palači, o pojedinim problemskim pitanjima i nalazima pisali su F. Weillbach ¹¹⁸), Lj. Karaman ¹¹⁹), E. Dyggve ¹²⁰), T. Marasović ¹²¹), I. Marović ¹²²), B. Gabričević ¹²³) i T. Kurent ¹²⁴).

Dyggve ¹²⁵) je posebnu pažnju obratio na značenje i funkciju *Peristila Palače* povezujući ga u širem kontekstu kasnoantičke, napose, aulične arhitekture. N. Duval ¹²⁶) razradjuje položaj Splita u tom kontekstu. H. Kähler ¹²⁷) je uporedio Split i *Piazza Armerina*.

O svojim istraživanjima u Palači, C. Fisković je objavio monografiju ¹²⁸). Iskapanja u Palači, između ostalog i čišćenje supstrukcija koje su bile gotovo kompletno zatrpane, vodi nadalje Urbanistički biro na čelu sa J. i T. Marasovićem ¹²⁹). Oni objavljuju novu publikaciju o Palači ¹³⁰) u koju su ušla i najnovija otkrića. Spomenimo ovdje veliki triklinij, okrugle hramove unutar zapadnog temenosa, te zapadne terme. U posljednjim godinama kontinuirano se izvodilo zajedničko istraživanje s američkim stručnjacima (*University of Minnesota*). Posebno je interesantno otkri-

će rimskih termi naslonjenih na jugoistočni ugao temenosa Mauzoleja. J. i T. Marasović, S. McNally i J. Wilkes publicirali su rezultate sa pet sektora, od sedam na kojima se istraživalo 131).

Neki antički i srednjovjekovni sakralni objekti na padinama Marjana, također su vrlo zanimljivi spomenici koji su zainteresirali ponekog stručnjaka. 132)

Lik cara Dioklecijana i njegovu vezu s Dukljom tretirao je A. Mayer 133).

Upravo je publiciran Vodič Arheološkog muzeja u Splitu 134), muzeja koji je nedavno proslavio 150. obljetnicu osnutka i u kojem se čuva arheološko blago Dalmacije, a nadasve ono iz Solina.

Rimsko osvajanje Ilirika i problemi periodizacije antičkog doba 135) naslov je članka E. Pašalića. O tome su pisali i neki drugi autori 136). Zadržat ćemo se sada upravo na istraživanjima vojnog aspekta rimske vladavine. Posebno je temeljito o tome pisao A. Betz 137), a zatim i drugi znanstvenici 138). Svoje članke o Burnumu publicirali su M. Abramić 139) i M. Zaninović 140). Bilo je riječi i o još nekim lokalitetima 141). O rimskim cestama pisali su M. Abramić 142), A. Mayer 143) i E. Pašalić 144). Problematiku rimske kolonizacije i s tim u vezi centurijacije tretirali su G. Alföldy 145), te R. Chevallier 146), M. Suić 147) i neki drugi stručnjaci 148).

Razni aspekti antičke Dalmacije odrazili su se u arheološkim i povijesnim istraživanjima 149). Nije slučajno da je tu došao do izražaja i element mora, neraskidivo i konstantno povezan sa životom Dalmacije 150).

Kako smo već ranije spomenuli, ranokršćanska arheologija našla je ovdje vrlo plodno tlo. S tim u vezi, zabilježimo knjigu Č. Truhelke 151). I inače, razni problemi ranog kršćanstva tretirani su u nizu radova 152). Nedavno je baziliku s baptisterijem u Povljima istražio I. Ostojić 153). Na baptisterije se osvrnuo i B. Gabričević 154), a opširnije je o njima raspravljao D. Rendić-Miočević 155). N. Cambi istražuje u Stobreču 156) i u antičkoj Naroni 157). O nekim nalazima iz Narone izvijestili su M. Abramić 158) i I. Marović 159). O palači na Mljetu iznijeli su svoja mišljenja K. Prijatelj 160), E. Dyggve 161) i Lj. Karaman 162). Arheološke bilješke s Pelješca 163) donosi C. Fisković. Pregled arheoloških lokaliteta i nalaza na području Vele Luke i neke mogućnosti istraživanja i prezentacije 164) daje F. Oreb. O nekim pitanjima vezanim za Epidaurus piše G. Novak 165). Makarsko primorje u antici 166) prikazao je J. Medini. O pitanju kopnene veze između dvaju antičkih naselja otoka Hvara 167) razglaba M. Zaninović. Na Murteru su vodjena arheološka iskopavanja 168), kao i na nekim drugim lokalitetima u sjevernoj Dalmaciji 169). Opsežna istraživanja u Zadru vodi M. Suić 170). Razni nalazi iz Zadra bili su također tretirani u literaturi 171). O Ninu raspravlja M. Suić 172). O ninskom vodovodu piše B. Ilakovac 173).

Ikonografiju Mitre u provinciji Dalmaciji obradio je B. Gabričević¹⁷⁴). I neki drugi figuradni reljefi iz bogatog antičkog plastičnog repertoara privukli su pažnju arheologa ili historičara umjetnosti¹⁷⁵). Objavljeno je i nekoliko skupnih nalaza rimskog novca¹⁷⁶).

Na kraju ovog pregleda spomenimo da je u posljednjim godinama afirmirana kod nas jedna nova arheološka metoda - podmorska istraživanja. Prvi je o tome pisao M. Nikolanci¹⁷⁷). Izvedeno je više podmorskih arheoloških istraživanja¹⁷⁸). Jedan od njegovih protagonista, N. Cambi, u svojim je radovima¹⁷⁹) dao temeljne okvire nove metode.

More nam se, eto, pruža kao šansa da u njemu otkrijemo rješenje raznih problema, ili možda još vjerojatnije, da otkrijemo nove probleme. I ostale najsvremenije metode pružaju nam pomoć u istraživanjima. U tome, međutim, ne vidimo gubitak važnosti "klasičnih" metoda. Rekli bismo na kraju da su pozitivni materijal i znanstvene spoznaje, akumulirane i u proteklih pedeset godina, kvalitativno i kvantitativno tako sadržajne da, uz daljnje znanstveno mišljenje i istraživanje, mogu dostići još cjelovitija saznanja.

Emilio Marin

BILJEŠKE

- 1) Zagreb 1925, str. 93-246, Prilog VAHD 1924/25
- 2) Spomen knjiga Obzor, Zagreb 1935, 157-160
- 3) cf. M. Prelog, Između antike i romanike, Peristil 1, 5-14, Zagreb, 1954.
- 4) Zagreb 1925, sv. 1, 72-174
- 5) Dalmatia, London 1969
- 6) U razdoblju koje pratimo, tj. od godine 1924/25, izašla su 22 godišta: od 47-48. do 68-og godišta VAHD. Godišta XLVII-XLVIII 1924/25. i XLIX 1926/27 izdali su F. Bulić i M. Abramić. Svezak L 1928/29., LI 1930/34. i LII 1935/49. uredio je M. Abramić. Godišta LIII 1950/51., LIV 1952., LV 1953. i LVI-LIX/1 i 2 1954/57. (Antidoron M. Abramić) uredili su D. Rendić-Miočević, kao odgovorni urednik, M. Suić i M. Nikolanci. Sveske LX 1958., LXI 1959., LXII 1960., LXIII-LXIV 1961/62. i LXV- LXVII 1963/65. uredjuje redakcioni odbor. Odgovorni urednik je B. Gabričević. Za godišta LXVIII 1966. odgovorni urednik je Ž. Rapanić.
- 7) Sarajevo 1964
- 8) Zagreb 1955, Prehistoric Hvar, The Cave of Grabak, 3-15, 297-306
- 9) Greek influence in the Adriatic sea before the fourth century b.C. Journal of Hellenic Studies LXI, 1936, 159-204
- 10) Istočna jadranska obala u Pseudo Skilakovu Periplu, Rad JA 306, 1955, 121-185
- 11) Prilozi etnografiji i topografiji naše obale u staro doba. Pseudo-Skylakov katarbátēs potamós i južna granica Liburnije, Hist. zb., Zagreb 3/1950, 221-232

- 12) Gdje se nalazilo jezero iz 24. pogl. Pseudo Skilakova Peripla?, GZM 8/1953, 111-129
- 13) Pseudo Skilakov Arion i Rijeka Dubrovačka, Anali Hist.inst.JA Dubrovnik 6-7/1957-59, 117-120
- 14) ŽA III 1953, 1-2, 245-261
- 15) In margine alla navigazione adriatica dei Focei, VAHD LXVIII 1966, 127-132
- 16) SB 655-658
- 17) VHAD 1940, 111-128
- 18) 1. dio VAHD LIV 1952, 5-40, 2. dio VAHD LV 1953, 37-70
- 19) Rad JA 322, 1961, 145-221
- 20) Crna Korkira i kolonije antičkih Grka na Jadranu, Skopje 1951
- 21) Grčka kolonizacija u Dalmaciji, Urbs, Split 1958, 99-103
- 22) I Greci in Adriatico, Studi Romagnoli, Faenza, XIII 1962, 39-56, Nuovi contributi di epigrafia agli studi sulla colonizzazione greca in Dalmazia, Atti del III Congr. intern. di epigr. gr. e lat. (Roma 1957), Roma 1959, 123-131
- 23) Zur Frage der Datierung des Psephisma aus Lumbarda (Syll³ 141), AI VI 1965, 77-80, Nekoliko novih ulomaka grčkog natpisa iz Lumbarde, Vjesnik Arheol. muz. Zagreb IV 1970, 31-44
- 24) Isejska naseobina u Lumbardi u svjetlu novih istraživanja, VAHD LXVIII 1966, 133-142
- 25) De Atheniensium in Adriatico thalassocratia opinata (Ad CIA II 809), Vjesnik Arheol. muz. Zagreb I 1958, 61-73
- 26) La photographie aérienne, Une nouvelle étape dans les recherches sur l'urbanisme grec en Dalmatie, Colloque intern. d'Archéologie aérienne, Paris 1964
- 27) Pristupna razmatranja o urbanizmu grčkih naseobina na istočnoj obali Jadrana, VAHD LXVIII 1966, 147-170
- 28) Arhaiski import u Dalmaciji, VAHD LXVIII 1966, 89-118, Nove grčke kacige i knemide u Dalmaciji, VAHD LXI 1959, 81-93, Dodatak grčko-ilirskim kacigama u Dalmaciji, VAHD LXII 1960, 31-35
- 29) Novi antikni nalazi u Visu i Splitu, VAHD LIV 1952, 189-196
- 30) Novi reljef božanstva Kairos iz Trogira, VAHD L, 1928/29, 1-12
- 31) Novo o Kairosu, VAHD LVI-LIX/1 1954/57, 1-5
- 32) Antike Kopien griechischer Skulpturen in Dalmatien, Beiträge zur älteren europäischen Kulturgeschichte, Bd. 1., Festschrift für R. Egger, Klagenfurt 1952, 303-326
- 33) Zagreb 1952
- 34) O prehistorijskim i grčkim vazama nadjenim u Dalmaciji, VAHD LII 1935/49, 35-49
- 35) Quelques remarques sur les monnaies de Dalmatie, Congr. intern. de numismatique Paris 1953, 1957, II 83-87
- 36) K pitanju historiciteta nekih grčkih kovnica na našoj obali. Herakleja i Korkyra Melaina, Numizmatika, Zagreb 5/1953, 3-9
- 37) Ionios "to genos Illyrios" i novci grčko-ilirskih kovnica na Jadranu, Adriatica 347-377
- 38) FF god. 2, sv. 2, 1/1960-62, 74-81

- 39) cf. Tri povijesna natpisa iz Dalmacije, VAHD LIII 1950/51, 167-180
- 40) Bilješke o grčkim natpisima iz Dalmacije, FF god. 4, sv. 4, 2/1962-63, 5-13
- 41) Grčki natpisi iz Solina, VAHD XLVII-XLVIII 1924/25, 3-11
- 42) Marginalije uz issejsko poslanstvo Cezaru, VAHD LXVIII 1966, 181-194
- 43) Antička Issa, Arheološko povijesni prilog za urbanističko-regulacionu osnovu grada Visa, Urbs, Split 1958, 105-125, Antički spomenici otoka Visa, Prilozi povj.umj. u Dalm. 17, Split 1968, 5-60
- 44) cf. Abramič, Arheološka istraživanja grčke kolonije Isa na otoku Visu, Ljetopis JA 55, 1949, 9-15, Nikolanci, O kontroverzi Lissos-Issa, Adriatica 377-384, Novak, Vis I, Zagreb 1961
- 45) Hvar-Zagreb 1960
- 46) Brački zbornik 4, Supetar 1960, 33-110
- 47) Brački zbornik 2, Split 1954, 90-94
- 48) cf. J.Posedel, Još o ubikaciji otoka Taurisa, VAHD LVI-LIX/2 1954-57, 131-134, P.Lisičar, Prilozi poznavanju Epitaura, FF god.4, sv.4, 2/1962-63, 25-43, A. Radmilli, The Island of Lastovo (Lagosta) from Prehistory to the Roman Era, Adriatica, 439-446
- 49) Diadora, Zadar 1/1959, 147-174
- 50) I, Split 1957
- 51) I, Prilog Analima Hist. inst. Dubrovnik X-XI 1962/63, 1-84
- 52) Protohistoire et Antiquité, Epoque préhistorique et protohistorique en Yougoslavie, Recherches et résultats, Beograd 1971, 351-373
- 53) Contacts gréco-illyriens sur la côte est de l'Adriatique, Aperçu des résultats de la science yougoslave d'après guerre, AI V 1964, 49-60
- 54) cf. Suič, Iz mediteranske baštine jadranskih Ilira, FF god. 4, sv.4, 2/1962-63, 44-58
- 55) Bevorrechtete Gemeinden Liburniens in den Städtelisten des Plinius, SB 203-208
- 56) Liburnski nadgrobní spomenik ("Liburnski cipus"), VAHD LIII 1950/51, 59-97
- 57) Zum verständnis des sogenannten Liburnischen Grabcippus, VAHD LVI-LIX/1 1954/57, 48-57
- 58) Diadora Zadar 1/1959, 107-131
- 59) Radovi Inst. JA Zadar, Zagreb 2/1955, 273-296
- 60) Prilog poznavanju Liburnije i Picenuma u starije željezno doba, VAHD LV 1953, 71-101
- 61) Prolegomena urbanizmu antičke Liburnije, FF god. 2, sv. 2, 1/1960-61, 82-94
- 62) Bribir (Varvaria) u antici, Kolokvij o Bribiru, JA 1968, 21-38, Municipium Varvariae, Diadora Zadar 2/1960-61, 179-198
- 63) cf. O imenu Zadra, Zadarski zbornik, Zagreb 1964, 95-104
- 64) cf. D. Vrsalović, Bribir - arheološka istraživanja, AP 7, 1965, 161-169, Š. Batović, Istraživanje ilirskog naselja u Bribiru 1967. godine, Diadora Zadar 4/1968, 85-91, Batović, Zadar - liburnsko naselje, AP 6, 1964, 36-39, D. Rendić-Miočević, "Princeps municipi Riditarum" (uz novi epigrafski nalaz u Danilu), Arheol. radovi i rasprave, Zagreb 2/1962, 315-334 (Rider je od izuzetnog značaja, kako u arheološkom, tako još više u onomastičkom, tj. lingvističkom pogledu, na što ćemo se kasnije vra-

- fiti.), Batović, Istraživanje liburnskog naselja u Ninu 1969. godine, Diadora Zadar 5/1970, 33-48, id., Nin u prapovijesno doba, Radovi Inst. JA Zadar 16-17/1969, 9-59, id., Istraživanje ilirskog naselja u Radovinu, Diadora Zadar 4/1968, 53-74, id., Sépultures de la peuplade illyrienne des Liburnes, Inventaria archaeologica 1962, J. Medini, Epigrafički podaci o munificencijama i ostalim javnim gradnjama iz antičke Liburnije, FF 6/1964-67, 45-74
- 65) Batović, Nekoliko ilirskih antropomorfnih figura iz sjeverne Dalmacije, Arheol. vestnik, Ljubljana 6/1955, 2, 233-246, Ž. Raknić, Kulturna slika Silvana s područja Liburna, Diadora Zadar 3/1965, 85-90, i dr.
- 66) Die Stellung der Frau in der Gesellschaft der Liburner, Acta Antiqua IX 1-3, Budapest 1961, 307-319
- 67) Die Eisenzeit auf dem Gebiet des illyrischen Stammes der Liburnen, AI VI/1965, 55-70
- 68) VAHD LXVIII 1966, 47-74
- 69) Die Gesellschaft der Urbevölkerung Dalmatiens zur Zeit der römischen Eroberung, Annales Univ. sci. Budapestinensis, Sectio historica IV 1962, 17-26; Bevölkerung und Gesellschaft der römischen Provinz Dalmatien, Budapest, Akademiai Kiadó 1965
- 70) Gli Illiri, Milano 1966
- 71) Ballaios et Pharos, Contribution à la typologie et à l'iconographie des monnaies gréco-illyriennes, AI V 1964, 83-92; Ilirski vladari u svjetlu epigrafskih i numizmatičkih izvora, Hist. zbornik Zagreb XIX-XX 1966/67, 295-310; Neki problemi tipologije i kronologije novca ilirskog kralja Gencija, Numizmatičke vijesti 27, 1969, 1-7
- 72) O teritoriji ilirskog plemena Ardijeja, Zbornik radova Fil.fak. Beograd VII 1963, 71-86
- 73) O migracijama ilirskog plemena Ardijeja, ŽA XVI 1966, 245-254
- 74) OA IV/1959, 5-47
- 75) La tombe illyro-romaine à la lumière des nouvelles fouilles et découvertes en Yougoslavie, Actes du VII Congr. int. d'archéol. classique, Rome-Neaple 1958, Rome 1959
- 76) Da li je spelaeum u Močićima služilo samo mitrijačkom kultu?, GZM 8/1953, 271-276
- 77) cf. A. Faber, Prilog topografiji ilirsko-rimskog Epidaura, s posebnim obzirom na nova istraživanja, OA VI/1966, 25-38
- 78) Italia e Iliria preromana, Italia e Croazia, Roma 1942, 21-84
- 79) Posebna izd. V, Centar za balkan. isp. 2, Sarajevo 1967, 139-156
- 80) Časopis za zgodovino in narodopisje XXXII 1-4 Maribor 1937, 7-19
- 81) Gli Illiri dell'Italia imperiale romana, Ephemeris Dacoromana III 1925, 129-258
- 82) GZM 10/1955, 5-40
- 83) Prilozi etnografiji i topografiji naše obale u staro doba - Jadastini, VAHD LII 1935/49, 19-34, (rec. Novak, Hist. zbor. Zagreb 3/1950, 426-428 i Budimir, Istor. časop. Beograd 2/1949-50, 197)
- 84) Ilirsko pleme Delmati, God. Akad. BiH IV Centar za balkan. isp. 2, 1966, 27-92 i God. V Cent. balk. 3, 1967, 5-101, Sarajevo

- 85) Delminium, Primjedbe na lokaciju, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 49-56
- 86) VAHD LXVIII 1966, 195-213
- 87) Topografska pitanja na teritoriju stare Cetinske županije s ekskursima o ubikaciji Setovije i Tiluriuma, Split 1937, Nov prinos ubikaciji Tiluriuma, VAHD LII 1935/49, 50-52
- 88) Postille topografiche e toponomastiche su Delminium e Tilurium, Adriatica, 483-488
- 89) Cf. B. Gabričević, Dvije ilirske općine s područja Vrlike, VAHD LV 1953, 103-119, id., Tropaeum iz Garduna u sklopu pitanja naše etnogeneze, Slob. Dalmacija 29 i 30 XI i 1 XII 1955, id., Detalj autohtone komponente u našoj antici, Mogućnosti Split 3/1956, 4, 291-298, I. Marović, Iskopavanja kamenih gomila oko vrela rijeke Cetine god. 1953, 1954 i 1958, VAHD LXI 1959, 5-80, id., Prahistorijski nalazi na području Solina, VAHD LXII 1960, 5-29, J. Medini, Kult Silvana u Makarskom primorju, VAHD LXV-LXVII 1963/65, 127-136, J. Britvić, Neka topografsko-povijesna pitanja s teritorija Delmata, ibid. 27-38, I. Bojanovski, Nova epigrafska potvrda Delminiума sa Duvanjskog polja, GZM XXV, 1970, 5-18
- 90) God. Akad. BiH III, Cent. za balkan. isp. 1, Sarajevo 1965, 163-178
- 91) cf. Studije iz toponomastike rimske provincije Dalmacije, VAHD L 1928/29, 85-119; Die Sprache der alten Illyrier, Wien 1957
- 92) cf. Lexikon altillyrischer Personennamen, Heidelberg 1929; Die alten balkanillyrischen geographischen Namen, Heidelberg 1925; Die Sprache der Illyrier, Wiesbaden 1955
- 93) Ilirska onomastika na latinskim natpisima Dalmacije, VAHD LII Prilog III, Split 1948 (rec. Gabričević, Hist. zbor. Zagreb 3/1950, 384-389 i Budimir, Istor. časop. Beograd 2/1949-50, 195-196); Iliri u natpisima grčkih kolonija u Dalmaciji, VAHD LIII 1950/51, 25-57, Onomastička pitanja sa teritorija ilirskih Delmata, GZM 6/1951, 33-48, Novi ilirski epigrafički spomenici iz Ridera (Minicipium Riditarum) ibid. 49-64, Novi epigrafički prilozi ilirskoj onomastici sa teritorija Delmata, VAHD LV 1953, 245-254, Neue epigraphische Belege für den Namen Germanus im illyrischen Namengut Dalmatiens, Germania 34, 1956, 237-243, Onomastičke studije sa teritorija Liburna (Prilozi ilirskoj onomastici), Zbor. Inst. za hist. nauke Zadar 1/1955, 125-144, Illyrica, Zum Problem der illyrischen onomastischen Formeln in römischer Zeit, AI II 1956, 39-51, Onomastique illyrienne de la Dalmatie ancienne, Atti e memorie del VII Congr. intern. di scienze onomastiche, Firenze-Pisa 1961, III, 273-277, Prolegomena ilirskoj numografiji, Godišnjak BiH III, Centar za balkan. isp. 1, Sarajevo 1965, 77-93 i Ilirske onomastičke studije: I Porodična i rodovska imena u onomastici balkanskih Ilira, ŽA X 1960, 163-171, II Imena Firmus, Valens, Maximus u procesu romanizacije ilirskog onomastika, ŽA XIII-XIV 1964, 101-110, III Onomasticon Ridentinum, ŽA XXI/1 1971, 159-174, IV Numizmatika kao izvor ilirskoj antroponimiji, ŽA XXI/2 1971, 381-397
- 94) Die illyrischen Personennamen in ihrem südöstlichen Verbreitungsgebiet, ŽA XII/1 1962, 95-120, Das mitteldalmatische Namengebiet, ŽA XII/2 1963, 255-292, Namengebiete im römischen Dalmatien, Die Sprache X

- 1964, 23-33, Suvremena istraživanja o jeziku starosjedilaca ilirskih provincija, Simpozijum o terit. i hronol. razgraničenju Ilira u praist. doba, Sarajevo 1964, Cent. za balkan. isp. 1, 9-58
- 95) cf. J. Untermann, Venetisches in Dalmatien, Godišnjak Akad. BiH Cent. za balkan. isp. 5, 5-22, G. Alföldy, Die Personennamen in der Römischen Provinz Dalmatia, Heidelberg 1969, M. Suić, Liburnus (-a), Liburnius(-ia) u rimskoj onomastici, Diadora Zadar 4/1968, 93-117
- 96) cf. D. Rendić-Miočević, Novi i neobjelodanjeni natpisi iz Dalmacije, VAHD LIII 1950/51, 211-232, id., Neobjelodanjeni antički natpisi u Arheološkom muzeju u Splitu, VAHD LV 1953, 259-263, M. Suić, Novi natpisi iz sjeverne Dalmacije, VAHD LIII 1950/51, 233-248, id., Neobjelodanjeni rimski natpisi iz sjeverne Dalmacije, VAHD LIV 1952, 207-214, id., Noviji natpisi iz Burnuma, Diadora Zadar 5/1970, 93-130, B. Gabričević, Novi natpisi iz sinjske okolice, VAHD LV 1953, 256-258, id., Neobjavljeni rimski natpisi iz Dalmacije, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 221-248, A. Ratković, Nekoliko novih ilirskih epigrafičkih spomenika iz Ridera, Diadora Zadar 2/1960-61, 225-235, L. Robert, Inscription hellénistique de Dalmatie, Bulletin de corresp. hellénique, 59/1935 II, 489-513
- 97) cf. M. Nikolanci, Helenistička nekropola Isse, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 57-90, id., Pharos, Rimljani, Polibije, VAHD LVI-LIX/2 1954/57, 52-59, Ž. Rapanić, Helenistički grob s priložima u Visu, VAHD LXII 1960, 37-44
- 98) Staroegipatska sfinga otkopana u Splitu, Jugoslav. istor. čas. III, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1937, 615-617
- 99) Nove potvrde egipatskih kultura u antičkoj provinciji Dalmaciji, VAHD LXV-LXVII 1963/65, 85-112
- 100) Egipatska božanstva u Arheološkom muzeju u Splitu, VAHD LXI 1959, 94-110, Egipatski šauabtiji i amuleti u Arheološkom muzeju u Splitu, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 125-144, Egipatski šauabtiji iz zbirke Carrara-Bratanić, VAHD LXV-LXVII 1963-65, 113-118, Stanje istraživanja sfinga carske palače u Splitu, Adriatica, 639-656, Egipatski bogovi u rimskom Iliriku, God. Akad. BiH IX, Cent. za balkan. isp. 7, Sarajevo 1972, 5-104
- 101) I titoli di dedica delle basiliche urbane ed extraurbane di Salona, VAHD XLVII-XLVIII 1924/25, 11-20, Il Mosaico nel Praetorium del luogotenente della Dalmazia a Salona, ibid. 88-89, Oratorio dei martiri salonitani nell'amfiteatro romano a Solin (Salona), VAHD XLIX 1926/27, 106-111, Jevrejski spomenici u rimskoj Dalmaciji i jevrejsko grobište u Solinu, ibid. 116-124, Sv. Venacije, prvi biskup solinski i mučenik duvanjski, Serta Brunsmidiana VHAD 1928, 55-71, I recenti risultati delle ricerche archeologiche cristiane nella Jugoslavia, Atti del III Congr. int. di archeol. cristiana a Ravenna, Roma 1934, 233-236
- 102) Forschungen in Salona II, Der altchristliche Friedhof Manastirine, Wien 1926
- 103) Copenhagen 1928
- 104) Copenhagen 1933

- 105) Le Forum de Salone, *Revue Archéologique*, Paris 1933, 41-57
- 106) Forschungen in Salona III, Der altchristliche Friedhof Marusinac, Wien 1939 (rec. Karaman, Glose djelu ..., VAHD LI 1930/34, 237-255, kritički stav!)
- 107) Die ersten Holzsrge in Salona, VAHD L 1928/29, 37-48, Ein Mausoleum des frühen IV Jahrhunderts in Salona, Serta Hoffilliana VHAD 1940, 257-261, Druga bazilika urbana s baptisterijem u Saloni, Zbor. fil.fak. Univ. Beograd 1948, 370-376, Le baptistère de la "basilica urbana" à Salone d'après les fouilles de 1949, Act. du Ve Congr. int. d'archéol. chrét., Città del Vaticano - Paris 1957, 189-198, Nova basilica discoperta, Peristil, Zagreb 2/1957, 57-61
- 108) Oslo 1951 (rec. Karaman, Peristil, Zagreb 1/1954, 179-188 i AI III 1959, 84-98)
- 109) Die Porta Caesarea in Salona, VAHD LI 1930/34, 1-51
- 110) Zapadna nekropola antikne Salone, VAHD LII 1935/49, 1-18, Tyche (Fortuna) Salonitana, grb starodrevnog grada Salone, ibid. 279-289
- 111) Tri povijesna natpisa iz Dalmacije, (II Augustov i Tiberijev posvetni natpis iz Salone) VAHD LIII 1950-51, 167-180, Glinena statuetta Minerve (Atene) iz Solina, VAHD LIV 1952, 147-152, Nekoliko zanimljivih nalaza iz starokršćanskog Solina, VAHD LV 1953, 199-204, Nova solinska turnjačnica sjeverno od Foruma, ibid., 205-212, Nova kasnoantička stela iz Solina, VAHD LVI-LIX/2 1954/57, 156-162, Neue Funde in der altchristlichen Nekropole Manastirine in Salona, AI I 1954, 53-70, Tipologia dei battisteri salonitani, Corsi di cultura sull'arte Ravennate e Bizantina - Ravenna, Faenza 1972, 267-279
- 112) Dva priloga poznavanju urbanističkog razvoja antikne Salone, VAHD LIII 1950/51, 155-162, Elementi mazdejskog vjerovanja na jednom natpisu iz Solina, VAHD LIV 1952, 51-54, Kult žrtvenog pepela u Saloni (U povodu objavljivanja jednog nepoznatog žrtvenika), VAHD LXI 1959, 111-118, Jevrejska općina u antičkoj Saloni, Jevrejski almanah, Beograd 1959/60, 3-9,
- 113) I monumenti pagani di Salona, I monumenti cristiani di Salona, Milano 1962/63
- 114) Personifikacije godišnjih doba na spomenicima Salone, VAHD LXII 1960, 55-78, Sarkofag Gaja Albucija Menippa (CIL III 2074), VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 99-111, Amfore kao gradjevinski materijal u bedemima Salone, ibid., 145-150
- 115) cf. G. Novak, Isejska i rimska Salona, Rad JA 270, 1948, 1-30, M. Suić, O municipalitetu antičke Salone, VAHD LX 1958, 11-42, K. Prijatelj, Einige hellenistische Elemente in der Skulptur der antiken Salona, AI I 1954, 29-35, M. Nikolanci, Jedna izgubljena izida iz Salone, VAHD LXV-LXVII 1963/65, 119-126, G. Alföldy, Eine römische Strassenbauinschrift aus Salona, Acta Arch. Acad. sc. Hung., Budapest 16/1964, 247-256, Z. Vinski, Zur Datierung einiger Kleinfunde aus späten salonitanischen Gräbern, Adriatica, 699-703
- 116) cf. N. Cambi-Ž. Rapanić, Salona, Solin, antički grad (izvještaj o istraživanjima na Ilincu), AP 12/1970, 106-111 i Komplex civilne arhitekture na Ilincu, AP 14/1972, 56-58; A. Rendić-Miočević, Spoj

- gradskih bedema sjeverno od Porta Caesarea, AP 12/1970, 112-113 i AP 14/1972, 58-61, id., "in horto Metrodori", AP 12/1970, 113-118
- 117) Palača cara Dioklecijana u Splitu, Zagreb 1927, Kaiser Diokletians Palast in Split, Zagreb 1929
- 118) Zur Rekonstruktion des Diocletians Palastes, SB, 119-126
- 119) Arheološki nalazi pri gradnji nove sakristije katedrale u Splitu, Jugoslav. istor. čas. IV, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1938, 196-198, Još o takozvanoj Via Quintana u Dioklecijanovoj palači u Splitu, Tkalčićev zbornik, Zagreb 1955, 1, 5-8, O radovima izvedenim u središtu staroga Splita, Mogućnosti 1960, 12, 1012-1022
- 120) Via Quintana og. Diocletian Palads, Museum, København 1943, 21-33
- 121) Antičke grede u podrumima Dioklecijanove palače u Splitu, VAHD LX 1958, 71-76
- 122) Bilješka o jednom nalazu u kriptoportiku Dioklecijanove palače, VAHD LXI 1959, 119-121
- 123) Decussis Dioklecijanove palače u Splitu, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 113-124, Novija istraživanja o antičkoj kanalizaciji u Dioklecijanovoj palači u Splitu, Acta Hist. Med. Pharm. Vet., Beograd 1963, 45-49
- 124) The modular composition of Diocletian's Palace in Split, ŽA XX 1970, 167-170, Proportio and commodulatio after Vitruvius compared to proportion and modules of Diocletian palace in Split, ŽA XXI/1 1971, 217-230
- 125) cf. Ravennatum Palatium Sacrum, Copenhagen 1941, O izvornom izgledu antičkog Peristila, Urbs, Split 4/1961-62, 55-60
- 126) La place de Split dans l'architecture aulique du Bas-Empire, Urbs 4, 67-95
- 127) Split i Piazza Armerina, rezidencije dvaju careva-tetrarha, Urbs 4, 97-109
- 128) Prilog proučavanju i zaštiti Dioklecijanove palače u Splitu, Rad JA 279, 1950
- 129) cf. J. i T. Marasović, Nova istraživanja i zahvati u Dioklecijanovoj palači, Mogućnosti 1956, 11, 882-889, Pregled radova Urbanističkog biroa na istraživanju, zaštiti i uređenju Dioklecijanove palače od 1955-1965, Urbs 4/1961-62, 23-54
- 130) Dioklecijanova palača, Zagreb 1968
- 131) Dioklecijanova palača, Izvještaj o Jugoslavensko-američkom projektu istraživanja južnoistočnog dijela Palače, 1, Urbs, Split 1972, Diocletian's Palace, Report on Joint Excavations in Southeast Quarter, under the auspices of the Smithsonian Institution, Washington, D.C. and the Yugoslav Institute for International Technical Cooperation, Belgrade, 1, Split 1972
- 132) cf. Lj. Karaman, Marjanske crkvice, Novo doba, Split 26.III 1932, J. i T. Marasović, Antički Dijanin hram i ranosrednjovjekovna crkvice sv. Jurja na rtu Marjana, VAHD LXI 1959, 122-133
- 133) VAHD LVI-LIX/1 1954/57, 95-101
- 134) Cambi-Marović-Nikolanci-Rapanić, Arheološki muzej u Splitu, Archaeological Museum at Split, Split 1973
- 135) Materijali VI kongr. arheol. jug. IV/1966, Beograd 1967, 219-224

- 136) cf. M. Parović-Pešikan, Pitanje periodizacije antičke arheologije u našoj zemlji, *ibid.*, 139-169 (općenito o periodizaciji), T. Nagy, Der Aufstand der pannonisch-dalmatinischen Völker und die Frage der Zweiteilung Illyricums, *Adriatica*, 459-466
- 137) Untersuchungen zur Militärgeschichte der römischen Provinz Dalmatien, *Abhandl. des Archdol.-epigr. Seminars*, Wien N.F.III, 1938
- 138) A. Jagenteufel, Die Statthalter der römischen Provinz Dalmatia von Augustus bis Diokletian, *Schriften der Balkankom.*, *Antiqu. Abt.* 12, Wien 1958, D. Rendić-Miočević, P. Cornelius Dolabella, legatus pro praetore provinciae Dalmatiae, Proconsul provinciae Africae Proconsularis, *Akte des IV int. Kongr. für griech. und lat. epigr.*, Wien 1962, Wien-Graz-Köln 1964, 338-347, A. Marinović, Epigrafski spomenici o rimskom namjesniku Dolabelli u Cavtatu, *Anali Hist. inst. JA Dubrovnik VI-VII 1957/59*, 121-128, Rendić-Miočević, Druzov boravak u Dalmaciji u svijetlu novog viškog natpisa, *VAHD LIV 1952*, 41-50, B. Gabričević, Issa i njezin patron Q. Numerius Rufus, *Adriatica*, 553-562, J. Wilkes, Equestrian Rank in Dalmatia under the Principate, *ibid.*, 529-551, G. Alföldy, Die Auxiliartruppen der Provinz Dalmatien, *Acta arch. Acad. sc. Hung.*, Budapest 14/1962, 259-296, Rendić-Miočević, Cohors VI Voluntariorum, *VAHD LXI 1959*, 156-158
- 139) *Militaria Burnensia*, SB 221-228
- 140) Burnum, castellum-minicipium, *Diadora Zadar 4/1968*, 119-129
- 141) cf. Alföldy, Tilurium, ein römisches Legionslager in Dalmatien, *Bonner Jahrbücher 165*, 1965, 105-107, M. Abramić, Novi vojnički spomenici iz Andetriuma, *VAHD LI 1930/34*, 230-236, (takodjer spomenimo uzgred i Mogorjelo, koje je po nekima bilo vojnog karaktera, cf. o Mogorjelu: Dyggve-Vetters, *Mogorjelo, ein spätantiker Herrnsitz in Dalmatien*, *Schrift. der Balkankom. Antiqu. Abt. 13*, Wien 1966, I. Bojanovski, *Mogorjelo - rimsko Turres (Prilog topografiji rimske provincije Dalmacije)*, *GZM XXIV 1969*, 138-163, T. Kurent, *The Analogy in Modular Composition of Roman Fortresses at Caerleon and at Mogorjelo*, *ŽA XXI/2 1971*, 659-662)
- 142) O novim miljokazima i rimskim cestama Dalmacije, *VAHD XLIX 1926/27*, 139-155
- 143) Doprinosi poznavanju rimskih cesta u Dalmaciji, *VAHD LI 1930/34*, 125-150
- 144) Römische Strassen in Bosnien und der Herzegowina, *AI III 1959*, 61-73
- 145) Veteraneneduktionen in der Provinz Dalmatien, *Historia*, Wiesbaden, 13/1964, 167-179, Caesarische und augusteische Kolonien in der Provinz Dalmatien, *Acta Antiqua Acad. sc. Hung.*, Budapest 10/1962, 4, 357-365, Das Leben der dalmatinischen Städte in der Zeit des Principates, *ŽA XII/2 1963*, 323-337
- 146) La centuriazione dell'Istria e della Dalmazia, *Bollettino di geodesia e scienze affini 16/1957*, 2, 167-177
- 147) Limitacija agera rimskih kolonija na istočnoj jadranskoj obali, *Zbornik Inst. za hist. nauke Zadar 1955*, 1-36

- 148) J. Bradtford, *Ancient Landscapes, Studies in Field Archaeology*, London 1957, N. Duboković, *Centurijacija hvarskog agera*, *Bilten Hist. arh. komune hvarske*, Hvar 1/1959, 10-12, id., *Ager Pharensis, Arheološke bilješke*, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 91-97, M. Zaninović, *Limitacija Stonskog polja*, *Adriatica*, 489-502
- 149) cf. M. Pavan, *Ricerche sulla provincia romana di Dalmazia*, Venezia 1958, E. Weigand, *Die Stellung Dalmatiens in der römischen Reichskunst*, SB 77-106, Č. Iveković, *Dalmatiens Architektur und Plastik*, Wien 1927, K. Kurz, *Zur Landwirtschaftsstruktur im römischen Dalmatien*, *ŽA XVIII/2*, 249-259, M. Vasić, *Römische Villen vom Typus der Villa rustica auf jugoslawischem Boden*, *AI 11/1970*, 45-81, G. Novak, *Uprava i podjela stanovništva u kasnorimskim i ranoromanskim gradovima Dalmacije*, *Zbor. rad. Fil.fak. Zagreb 1951*, 81-91
- 150) cf. A. G. Mansuelli, *Rotte marittime e penetrazione*, *Appunti sulla circolazione culturale nell'alto e medio Adriatico durante l'età classica*, VAHD LXVIII 1966, 171-180, Z. Brusić, *Problemi plovidbe Jadranom u prethistoriji i antici*, *Pomorski zbornik*, Zadar 8/1970, 549-568, M. Nikolanci, *Neki pomorski predmeti i spomenici iz srednje Dalmacije*, VAHD LV 1953, 166-180
- 151) *Starokršćanska arheologija*, Zagreb 1931 (rec. Karaman, *Jugosl. istor. časop. III*, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1937, 333-341)
- 152) cf. A. Grabar, *Martyrium*, *Recherches sur le culte des reliques et l'art chrétien antique*, 1-2, Paris 1943/46, E. Condurachi, *Monumenti cristiani nell'Illyrico*, *Ephem. Dacoromana*, Roma 1940, 1-116, M. Abramčić, *Die christliche Archaeologie in Jugoslawien in den letzten 20 Jahren*, *Actes du Ve Congr. int. d'archéol. chrétienne*, Città del Vaticano - Paris 1957, 177-183, M. Pelozo, *Rekognicija relikvija dalmatinskih i istarskih mučenika u oratoriju sv. Venancija kod baptisterija Lateranske bazilike u Rimu 1962-64 god.*, VAHD LXIII-LXIV 1961/62, 163-180, T. Marasović, *Starokršćanska bazilika na Stipanskoj kod Šolte*, *ibid.*, 151-161
- 153) *Starokršćanska bazilika s krstionicom i rimski spomenici u Poveljima na Braču*, *Prilozi povij. umjet. u Dalm.*, Split 12/1960, 5-24, *Nastavak istraživanja starokršćanske bazilike i krstionice u Poveljima*, *Prilozi...* 13/1961, 5-44, *Radovi na apsidi i pročelju starokršćanske bazilike u Poveljima*, *Prilozi...* 16/1966, 153-164, *Basilica paleocristiana con battistero a Povelja (Dalmazia)*, *Rivista di archeol. crist. Roma XXXIX* 1963, 1-2, 139-149
- 154) *Piscine battesimali cruciformi scoperte recentemente in Dalmazia*, *Akten des VII int. Kongr. für christ. Arch.*, Trier 1965, 539-541
- 155) *Battisteri in ambienti rurali nell'Adriatico Orientale*, *Corsi di cultura sull'arte Ravennate e Bizantina*, Ravenna, Faenza 1972, 281-295
- 156) *Stobreč, kod Splita. Lokalitet stara crkva Sv. Lovre (izvještaj s istraživanja)*, *AP 14/1972*, 102-104
- 157) *Narona, Vid-Metković, rimski grad (izvještaj o istraživanjima)*, *AP 12/1970*, 103-105, *13/1971*, 67-70 i *14/1972*, 62-64

- 158) Žigovi na opekama i amforama iz Narone, VAHD XLIX 1926/27, 130-138, Reljef Dioskura iz Narone, VAHD LIV 1952, 120-126
- 159) Novi i neobjavljeni nalazi iz Narone, VAHD LIV 1952, 153-173
- 160) Kasnoantikna palača u Polačama na otoku Mljetu, Arhitektura 25-27, Zagreb 1949, 89-93
- 161) Palača na otoku Mljetu sa novog gledišta, Zbornik za umetnostno zgo-
dovino, 5-6, Ljubljana 1959, 79-90
- 162) O rimskom zaseoku u Polačama na otoku Mljetu, VAHD LVI-LIX/1
1954/57, 102-107
- 163) VAHD LV 1953, 217-240
- 164) Zbor. o. Korčule II, Zagreb 1972, 123-130
- 165) Quaestiones Epidauritanae, Rad JA 339/1965, 97-140
- 166) Makarski zbornik I 1970, 13-81
- 167) OA 1958, 5-12
- 168) cf. A. Faber, Otok Murter, lokalitet Gradina - antikna arhitektura,
AP 10/1968, 124-127 i Gradina, Murter, antičko naselje, AP 12/1970,
118-122
- 169) cf. M. Suić, Iskapanje rimske vile u Maloj Proversu, VAHD LIV 1952,
174-188, id., Arheološka istraživanja u Mulinama na o. Ugljanu,
Ljetopis JA 64/1957, 230-249
- 170) Izvještaj o arheološkim iskapanjima u Zadru, Ljetopis JA 55/1949,
199-221, Novija arheološko-topografska istraživanja antičkog Jadera,
Zbor. Inst. za hist. nauke Zadar 2/1956-57, 13-50, Nekoliko pitanja
u vezi s municipalitetom antičkog Zadra, Zadar Zbornik, Zagreb 1964,
117-128, Orijentalni kultovi u antičkom Zadru, Diadora Zadar 3/1965,
91-128
- 171) cf. J. Posedel, Koštane pločice za igru u zadarskom Arheološkom muze-
ju, VAHD LII 1935/49, 59-62, id., Zadarski žrtvenik carice Faustine,
VAHD LIII 1950/51, 163-165, B. Ilakovac, Ostaci antičke zgrade u
Zadru, VAHD LX 1958, 43-58, id., Prilog arhitekturi i urbanizmu
Jadera, Radovi Inst. JA Zadar 9/1962, 219-249, J. Medini, Rimska
brončana plastika u Arheološkom muzeju u Zadru, Diadora 4/1968,
143-181, id., Kult Apolona Likijskoga u Jaderu, Diadora 5/1970,
131-146
- 172) Nin u antici, Nin - problemi arheoloških istraživanja, Problems of
archaeological excavations, Zadar 1968, 35-52, Antički Nin (Aenona)
i njegovi spomenici, Radovi Inst. JA Zadar 16-17/1969, 61-104
- 173) Aqueductus Aenonae, Radovi Inst. JA Zadar 16-17/1969, 265-298
- 174) Iconographie de Mithra tauroctone dans la province romaine de Dalma-
tie, AI 1/1954, 37-52
- 175) cf. M. Abramić, Novi votivni reljefi okonjenih božanstava iz Dalmaci-
je, VHAD 1940, 297-307, K. Prijatelj, Nekoliko rimskih nadgrobnih
portreta u Arheološkom muzeju u Splitu (Prilog portretnoj umjetnosti
antikne Dalmacije), VAHD LIII 1950/51, 135-154, B. Gabričević,
Značenje ascije na antičkim nadgrobnim spomenicima, Arheol. rad. i
raspr. 1, Zagreb 1959, 299-310, A. Ratković, Reljef Epone iz Koprna
u Dalmaciji, Diadora Zadar 1/1959, 133-139, N. Cambi, Ženski li-
kovi s krunom u obliku gradskih zidina iz srednje Dalmacije, VAHD

- LXV-LXVII 1963/65, 55-72, M. Zaninović, Tri antička reljefa sa Hvara, OA 6, Zagreb 1966, 15-24, D. Rendić-Miočević, Dva antička signirana reljefa iz radionice majstora Maksimina, Arh. rad. i raspr. 4-5, Zagreb 1967, 339-356
- 176) A. Grgin, Skupni nalaz rimskih novaca iz Garduna, VAHD L 1928/29, 26-29, D. Rendić-Miočević, Dva skupna nalaza rimskog carskog novca kod Dugopolja u Dalmaciji, VAHD LII 1935/49, 239-278, I. Marović, Skupni nalaz sestercija iz Čitluka, VAHD LX 1958, 130-145, Ž. Raknić, Ostava rimskih carskih denara iz Zadra, Diadora 5/1970, 49-92
- 177) Podmorska arheologija u svijetu i kod nas, Mornarički glasnik, Split 9., 1959, 6, 617-626, Zadaci podmorske arheologije u istočnom Jadranu, Pomorski zbornik Zadar 3/1965, 711-723
- 178) cf. Z. Brusić, Istraživanje antičke luke kod Nina, Diadora 4/1968, 203-210, B. Ilakovac, Keramika iz antičkog broda potonulog kod Paklenih otoka, ibid., 183-202, Ž. Rapanić, Antički brod s teretom keramike kod Vignja, Zbornik o. Korčule, Zagreb 1972, 141-147
- 179) Tipološka i kronološka razmatranja o antičkim nalazištima na dnu srednjeg Jadrana, Pomorska bibl. 22, Beograd 1968, 223-230, Priručnik za hidroarheološka istraživanja, Zagreb 1971, Neki problemi dokumentacije hidroarheoloških lokaliteta, O zaštiti hidroarheoloških spomenika kulture na području SRH, Rijeka 1971, 65-72, Vis, uvala Vela Svitnja, brodolom antičkog broda (izvještaj s istraživanja), AP 14/1972, 80-82

Kratice

VAHD	Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, Split
VHAD	Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb
JA	Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
OA	Opuscula archaeologica, Zagreb
FF	Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio hist., arheol. i hist. umjetnosti
AI	Archaeologia Iugoslavica, Beograd
AP	Arheološki pregled, Beograd
ŽA	Živa antika, Skopje
GZM	Glasnik Zemaljskog muzeja, Sarajevo
SB	Strena Buliciana, Zagreb-Split 1924
Adriatica	Adriatica praehistorica et antiqua, Miscellanea G. Novak dicata, Zagreb 1970

R é s u m é

Nestor de l'archéologie croate et yougoslave, F. Bulić, il, a presque 50 ans, avait fourni un recensement détaillé de la riche histoire de l'archéologie et, en général, de l'antiquité en Dalmatie à travers le millénaire passé. En souvenir du quarantième anniversaire de sa mort, on donne ici un aperçu des recherches archéologiques, historiques et linguistiques sur l'antiquité en Dalmatie, au temps justement de "Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij" par Bulić jusqu'à aujourd'hui, donc au cours des 50 dernières années, se fondant sur les études publiées. Cette époque est caractérisée, en outre, par la prospérité de l'archéologie paléochrétienne, particulièrement salonitaine, et ensuite par le développement en qualité de l'illyrologie.

La connaissance de l'antiquité de cette région est marquée par deux grandes synthèses. F. Šišić, dans sa fameuse "Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara", a traité aussi du territoire de la Croatie dans l'antiquité. Il y a quelques années, J.J. Wilkes publia un livre sur la province romaine de Dalmatie.

Mais c'est "Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku", qui s'est le plus attaché à ce thème. Dans ce "Bulletin d'archéologie et d'histoire dalmates", publié, voici presque 100 ans, par le Musée Archéologique de Split, ont paru de nombreuses études, de grandes quantités de matériaux, avec, à l'appui, une assez large bibliographie.

M. Suić et D. Rendić-Miočević ont prêté une attention particulière à l'examen des sources littéraires et épigraphiques du temps de la colonisation grecque dans l'Adriatique orientale. Outre ces derniers, ce sont particulièrement G. Novak, P. Lisičar et M. Nikolanci, qui ont traité d'autres questions de cette période. B. Gabričević étudia l'urbanisme des colonies grecques adriatiques. D. Rendić-Miočević a traité des problèmes numismatiques.

Dans les recherches, une attention spéciale a été portée aux contacts gréco-illyriens et illyro-romains et à leurs influences réciproques. En ce qui concerne la région des Liburnes, M. Suić, puis Š. Batović et D. Rendić-Miočević, ont fait des travaux considérables. Pour la région des Dalmates, les études de Rendić-Miočević et M. Zaninović sont remarquables. G. Alföldy a fait des recherches sur la société et la population avant et pendant la colonisation romaine.

Dans la sphère toponomastique, onomastique et, en général, linguistique, et l'époque spéciale à l'illyrologie, ce sont les oeuvres de A. Mayer et H. Krahe qui font référence. Dans les temps récents, les travaux de D. Rendić-Miočević et R. Katičić ont donné une nouvelle impulsion.

Une quantité d'inscriptions en langue grecque et latine et certains dépôts de monnaies romaines ont aussi été rendus public au cours des 50 dernières années.

Les recherches sur la Salone antique par F. Bulić et E. Dyggve sont renommées et fort connues. Des contributions remarquables dans ce domaine ont été données par les traités de R. Egger, D. Rendić-Miočević et B. Gabričević. Le christianisme salonitain attirait une attention toute particulière.

Sur le palais de Diocletien à Split la monographie par F. Bulić et Lj. Karaman est vraiment renommée. C. Fisković, puis J. et T. Marasović, avec des experts américains, ont continué les fouilles du Palais.

Parmi de nombreux autres problèmes et sujets traités par plusieurs experts, nous mentionnerons les travaux sur l'aspect militaire romain (par M. Abramčić, A. Betz et G. Alföldy), sur la "centurie" (par R. Chevallier et M. Suić), ensuite les recherches sur la culte de Mithra (par B. Gabričević) et sur les influences égyptiennes (par P. Selem), enfin les fouilles de Jadra (par M. Suić). Les dernières années sont caractérisées aussi par les explorations sous-marines dont l'un des spécialistes est N. Cambi.

xxxxxx